

Perustiedot oppilaitoksista

Raportti toimittajakoulutuksen neuvottelukunnalle

Johdanto

Tähän selvitykseen on koottu tietoja korkeakoulutasoisista journalistiikan koulutusväylistä kuudessa oppilaitoksessa: Tampereen yliopistossa (TaY), Jyväskylän yliopistossa (JY), Svenska social- och kommunalhögskolanissa (SSKH), HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulussa (taulukoidissa ja kuvioissa H-HEL), Diakonia ammattikorkeakoulussa (DIAK) ja Oulun seudun ammattikorkeakoulussa (Oamk).

Perustietoja ovat koulutusyksikön historiallinen tausta, aloituspaikkamäärät, opettajaresurssit sekä koulutuksessa käytettävät erityistilat ja julkaisukanavat. Koulutussisällöt esitetään karkeina luokkina, mikä mahdollistaa eri koulutusväylien rakenteellisen tarkastelun.

Raportti on laadittu toimittajakoulutuksen neuvottelukunnalle sen keväällä 2009 käynnistämän kartoitushankkeen osana. Työn on tehnyt tiedotusopin syventävien opintojen opiskelija Ville Juutilainen ja ohjaajana on ollut professori Kaarle Nordenstreng.

Tiedot koulutusyksiköistä ovat toimittaneet neuvottelukuntaan kuuluvien oppilaitosten edustajat. Lisäksi täydentäviä tietoja on kerätty muun muassa oppilaitosten internetsivuilta ja opinto-oppaista.

Yleisesittely

Yliopistoissa journalistiikan alan tutkinnot ovat alempia korkeakoulututkintoja eli kandidaatin tutkintoja ja ylempiä korkeakoulututkintoja eli maisterin tutkintoja. Kandidaatin tutkinnon laajuus on 180 opintopistettä ja tutkinnon tavoitteellinen suorittamisaika on kolme vuotta. Maisterin tutkinnon laajuus on 120 opintopistettä ja tutkinnon tavoitteellinen suorittamisaika on kaksi vuotta.

Ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmista valmistuvien nimike on medianomi (AMK). Tutkinnon laajuus on 240 opintopistettä ja sen tavoitteellinen suoritus aika on 4 vuotta. HAAGA-HELIA:n aikuisopiskelijoilla tutkinnon tavoitteellinen suoritus aika on 4,5 vuotta; nämä opinnot on jäsennelty niin, että ne sopivat työn ohessa opiskeleville.

Seuraavassa oppilaitoskohtaisessa katsauksessa ovat koulutusyksiköiden perustiedot, tutkinnot ja linjat. Jokaisen yksikön kohdalla on myös kuvaus koulutuksen antamista valmiuksista. Lainaukset on poimittu oppilaitosten ja verkkosivuilta.

Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos (TaY)

Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos on itsenäinen tulosityksikkö yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa (uudessa organisaatiossa 2011 lähtien tulosityksiköitä ovat useampien aikaisempien laitosten muodostamat, nykyisten tiedekuntien tilalle tulevat tieteenalayksiköt, ”schoolit”). Sosionomitasoinen koulutus alkoi Tampereen yliopiston edeltäjässä Yhteiskunnallisessa Korkeakoulussa vuonna 1925, maisteritasoinen vuonna 1949. Opiskeltavina korkeakoulututkintoina ovat yhteiskuntatieteiden kandidaatin (YTK) ja yhteiskuntatieteiden maisterin (YTM) tutkinnot.

Kandidaatin tutkinnon voi suorittaa tiedotusopissa journalistiikan tai kuvajournalismin linjalla. Lisäksi tarjolla on mediakulttuuriin ja viestinnän linja muille erikoisalueille suuntautuville sekä mediakasvatuksen opintokokonaisuus. Maisteriopinnoissa tiedotusopissa voi suuntautua journalistiikkaan joko kandidaattitutkinnossa tiedotusopin vastaavan linjan pohjalta tai erillisvalinnassa, jolloin pohjaopintoina voivat olla muiden aineiden tai yliopistojen kandidaatin

tutkinnot. Viimeksi mainittu ”hattumalli” avaa väylän journalistiikan opintoihin aiemman kandidaattitasoisen sivuaineopiskelun asemesta. Lisäksi maisteriopinnoissa on oma linjansa visuaaliselle journalismille, johon hakeudutaan joko kuvajournalismin kandidaattiopintojen pohjalla tai erillisvalinnan kautta muulla vastaavalla taustalla. Omat maisterilinjansa ovat mediakulttuurille ja viestinnälle sekä mediajohtamiselle. Tiedotusopin maisteriopinnot voi suorittaa myös tiedekunnan monitieteisissä englanninkielisissä Master-ohjelmissa.

"Tampereen yliopistossa tiedotusopista valmistuvat sijoittuvat pääasiassa toimittajiksi ja kuvajournalisteiksi, joiden ammattitaitoa täydentävät sivuaineiden sekä tiedekunnan yhteisten opintojen ja kieliopintojen antama sivistys. Nämä opinnot antavat valmiudet toimia vaativissa journalistisissa tehtävissä niin sanoma- ja aikakauslehdissä kuin radiossa ja televisiossa sekä näiden verkkojulkaisuissa."

Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos (JY)

Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitos on humanistisen tiedekunnan alainen koulutusyksikkö, joka on perustettu vuonna 1987. Sen yhtenä oppiaineena on journalistiikka.

Journalistiikkaa voi opiskella humanististen tieteiden kandidaatin (HuK) ja filosofian maisterin (FM) tutkinnon pääaineena. Journalistiikan lisäksi viestintätieteiden laitoksella on kolme muuta oppiainetta koulutusohjelmineen: puheviestintä, yhteisöviestintä ja kulttuurienvälinen viestintä.

"Oppiaineen ammatillinen tehtävä on kouluttaa journalisteja. Se korostaa sisällöllisesti vankkaa ja muutokieleltään rikasta asiajournalismia. Opetuksessa journalistinen sisältö nähdään ensisijaisena ja eri viestinten käytännöllis-tekninen hallinta apuvälineenä sen tuottamiseen ja välittämiseen. Akateemisen journalistikoulutuksen perustana on näkemys, että journalismi ja tutkimus sijoittuvat samalle tiedon hankinnan, tulkitsemisen ja esittämisen jatkumolle ja siten tukevat toisiaan."

Svenska social- och kommunalhögskolan (SSKH)

Svenska social- och kommunalhögskolan on itsenäinen yksikkö, joka kuuluu Helsingin yliopiston valtiotieteelliseen tiedekuntaan. Yksivuotinen toimittajakurssi aloitti vuonna 1966 ja 1970-luvulla journalistiikka laajeni sosionomitutkinnon pääaineeksi, josta valmistuneet saattoivat 1980-luvulta

lähtien jatkaa maisteriksi valtiotieteellisessä tiedekunnassa pääaineena viestintä. Nykyisin koulutusyksikkö antaa ruotsinkielisen kandidaattitutkinnon politics kandidat (PK) kuudessa aineessa, joista yksi on journalistiikka.

Maisteritasolla journalistiikan opintoja voi jatkaa Helsingin yliopiston viestinnän laitoksen ruotsinkielisellä journalismilinjalla, jolloin suoritettava tutkinto on politics magister (PM).

"Vad är bra journalistik? Vilka färdigheter och kunskaper krävs av en god journalist? Dessa frågor utgör även grunden för kursutbudet och -uppläggnings inom utbildningen för journalistik. Studierna leder till en politics kandidatexamen som ger kompetens att arbeta i press, radio och television."

HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu (H-HEL)

HAAGA-HELIA:n toimittajakoulutusta annetaan Helsingin Pasilassa HAAGA-HELIA:n johdon assistentti- ja toimittajakoulutusyksikössä. Talouspainotteinen toimittajakoulutus aloitettiin vuonna 2003. Koulutusohjelman nimi muuttui viestinnän koulutusohjelmasta journalismin koulutusohjelmaksi opetusministeriön päätöksellä 1.1.2009. Opiskeltava tutkinto on medianomi (AMK).

Koulutusohjelmaa tarjotaan nuorten koulutuksena, jossa opiskelu on kokopäiväistä, sekä aikuiskoulutuksena, joka soveltuu työn ohessa opiskeleville. Aikuisten ja nuorten tutkintojen sisällöt ovat opetussuunnitelmiltaan samanlaisia, mutta pedagogiset toteutustavat poikkeavat toisistaan.

"Journalismin koulutusohjelmasta valmistuva medianomi (AMK) osaa kirjoittaa journalistisia tekstejä ja työskennellä monimediaympäristössä. Hän hallitsee journalistisen tiedonhankinnan, valokuvauksen, kuvankäsittelyn ja taiton perusteet sekä ymmärtää visuaalisuuden merkityksen osana journalistista ilmaisua. Hän tuntee mediakentän, viestinnän ja journalistiikan perusteet, journalistiset prosessit sekä talouden ja yhteiskunnan rakenteet. Journalismin koulutusohjelma antaa valmiudet toimia journalistina kansainvälisessä ympäristössä ja luo pohjaa myös yrittäjänä toimimiselle. Hanketyöskentely ja journalistiset projektit eri lehtitalojen ammattilaisten kanssa sisältyvät opintoihin mahdollistaen opiskeluaikaisen verkostoitumisen."

Diakonia ammattikorkeakoulu (DIAK)

Diakonia ammattikorkeakoulun viestintäkoulutus annetaan Diakin läntisessä koulutusyksikössä Turussa. Diak on toiminut ammattikorkeakoulustatuksella vuodesta 1996 ja se on vakinaistettu vuonna 2000. Turun yksikkö on tullut mukaan vuonna 1998 ja ammattikorkeakoulutasoista viestinnän koulutusta on annettu vuodesta 1999 asti. Medianomin tutkinto kuuluu viestinnän koulutusohjelmaan.

"Viestinnän koulutusohjelmassa koulutetaan journalismin osaajia ensisijaisesti sähköisen median palvelukseen. -- Koulutuksessa kehitämme monimediajournalismin ilmaisutapoja. Opiskelussa yhdistetään käytännön journalistinen työ joukkoviestinnän teoreettiseen, kriittiseen ja eettiseen tarkasteluun."

Oulun seudun ammattikorkeakoulu (Oamk)

Oulun seudun ammattikorkeakoulu aloitti väliaikaisena amk:na vuonna 1992 ja se vakinaistettiin vuonna 1996. Viestinnän koulutusohjelma aloitti vuonna 2000. Medianomin tutkinnon suuntautumisvaihtoehdot viestinnän koulutusohjelmassa ovat journalismi, kuvallinen viestintä ja mediatuottaminen. Tässä selvityksessä keskitytään vain journalismin suuntautumisvaihtoehtoon.

"Suuntautumisvaihtoehto antaa perusvalmiudet työskennellä toimittajana ja journalistisen sisällön tekijänä lehdissä, radiossa, televisiossa ja verkkoviestimissä. Opiskelija syventää osaamistaan valitsemaltaan journalismin alueelta. Toimittajana medianomi on kotonaan monimediallisissa tehtävissä, joissa täytyy hallita useiden välineiden ilmaisumuodot ja versioida juttuja eri välineisiin. Välineosaamisen ohella journalistin koulutuksen ydintä on yhteiskunnan tuntemus."

Sisäänottomäärät

Koulutusyksiköiltä on saatu selvitystä varten viimeisimmät sisäänottotiedot vuodelta 2009. Ne esitetään seuraavassa taulukossa.

Yliopistojen osalta sisäänottomäärät on jaoteltu kandidaatin ja maisterin tutkintoja opiskeleviin. Näistä alempaan kandidaatin tutkintoon otetuilla on opiskeluoikeus myös ylempään maisterintutkintoon, ja oppilaitokset ovat toimittaneet arvionsa siitä, kuinka moni jatkaa kandidaatin tutkinnosta maisterin tutkintoon. Tätä lukua ei ole laskettu mukaan yhteismääriin, koska se sisältyy alemman tutkinnon sisäänottoon.

Ammattikorkeakoulujen tiedoista on otettu vain journalistiikan koulutussuunnille valitut opiskelijat. HAAGA-HELIAN osalta lukuun on sisällytetty aikuisopiskelijat.

Koulutusyksikkö	Alempi tutkinto	<i>Ylempään jatkavat</i>	Ylempi tutkinto	Yhteensä
TaY	45	30	21	66
JY	15	13	6	21
SSKH	20	10	0	20
Yliopistot yht.	80	53	27	107
H-HEL	55			55
DIAK	30			30
Oamk	17			17
Amk:t yht.	102			102

Yliopistojen journalistikoulutuksen valittiin 2009 yhteensä 107 opiskelijaa. Näistä 27 eli joka neljäs aloitti suoraan maisteriopinnoissa, mutta kun mukaan luetaan myös ne kandidaatin tutkintoon valitut, jotka jatkavat ylempään tutkintoon ilman erillisvalintaa, maisteritasolla opintonsa aloittavien määrä on noin 80 eli 75 prosenttia vuoden sisäänotosta.

Ammattikorkeakoulujen journalistikoulutukseen valittiin yhteensä 102 opiskelijaa.

Seuraavaksi oppilaitoskohtaiset tiedot.

Tampereen yliopisto

Tampereen yliopistoon hyväksyttiin vuonna 2009 yhteensä 45 tiedotusopin pääaineopiskelijaa, joista kuvajournalismin linjalle 6. Opiskelupaikan saaneista tyypillisesti kaksi kolmesta jatkaa kandidaatista maisterin tutkintoon; ylempään tutkintoon jatkavia on tällöin noin 30.

Erillisvalinnassa pelkästään maisteriopiskelijoiksi hyväksyttiin journalismin maisteriopintoihin 11 ja visuaalisen journalismin maisteriopintoihin 10 (joiden lisäksi 3 kuvajournalismin linjalta jatkavaa) eli maisteriopintojen journalistisille väylille yhteensä 21 uutta opiskelijaa. Lisäksi mediajohtamisen maisteriopinnoissa aloitti 7, yleisellä linjalla 2 ja englanninkielisessä maisteriohjelmassa 3 opiskelijaa.

Jyväskylän yliopisto

Jyväskylän yliopistossa sisäänotto vuonna 2009 oli 21, joista 6 otettiin suoraan maisteriopintoihin. Kandidaatin tutkinnosta maisteriin jatkavia arvioidaan olevan noin 13. Näitä tietoja on käytetty taulukossa.

Yleisesti viime vuosina sisäänotto on ollut 20–22 opiskelijaa, joista vähintään 16 on otettu kandidaatin opintoihin (tavoitteena maisterin tutkinto) ja enintään 6 suoraan maisteriopintoihin. Suhde on vaihdellut kelpoisten maisterihakijoiden määrän mukaan.

Svenska social- och kommunalhögskolan

Vuotuinen sisäänotto on noin 20 opiskelijaa. SSKH:n kandidaateilla on vapaa pääsy Helsingin yliopiston viestinnän laitoksen maisteriopintoihin, ja nykyisin puolet sisään otetuista jatkaa maisteriksi omalla ruotsinkielisellä linjallaan. Erillisvalintaa suoraan maisteriopintoihin ei ruotsinkielisessä ohjelmassa ole.

HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu

Vuonna 2009 toimittajakoulutukseen otettiin 55 opiskelijaa. Määrä koostuu nuorten koulutukseen valituista, joita oli 35, ja aikuiskoulutukseen valituista 20 opiskelijasta.

Diakonia ammattikorkeakoulu

Koulutusohjelmaan otetaan vuosittain 30 opiskelijaa.

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Koulutusyksikössä on vuosittain 48 aloituspaikkaa, joista 17 journalismissa. Lopuista paikoista 17 on kuvallisessa viestinnässä ja 14 mediatuottamisessa. Tämän selvityksen taulukossa on otettu huomioon vain journalisteiksi opiskelevat.

Opetusresurssit

Eri koulutusyksiköiden opettajamäärät eivät ole vertailukelpoisia. Varsinaiset opettajien virat ovat vain osa opetusresursseista. Niiden lisäksi on laskettava mukaan tuntiopetus, mikä voidaan muuntaa karkeasti henkilötyövuosiksi. Mutta resurssien vertailussa suurin ongelma johtuu siitä, että varsinainen toimittajakoulutus on vain osa tutkinnon kokonaisuudesta eivätkä edes ns. ammatillisen koulutuksen rajat ole mitenkään selvät.

Seuraavassa esitetään oppilaitoskohtaiset tiedot, joissa myös käytettävissä olevat tiedot opetuksen erityistiloista ja julkaisukanavista.

Tampereen yliopisto

Tiedotusopin laitoksella on eri opintosuuntia varten yhteensä 19 opetusvirkaa: 8 professoria, 8 lehtoria ja 3 yliassistenttia. Näistä pääasiassa journalistiikan opetukseen kohdistuu 4 professoria ja 7 lehtoria eli yhteensä 11 opetusvirkaa. Lisäksi tuntiopetusmäärärahaa on vuodelle 2009 varattu toimittajakoulutukseen noin 3 opettajan vuosittaista opetuspanosta vastaava määrä. Näin ollen laskennallinen opettajamäärä on 14.

Tällainen arvio toimittajakoulutuksen resursseista on vain suuntaa-antava, koska toimittajakoulutus voidaan ymmärtää myös laajemmin, jolloin siihen tulisi lisätä ainakin 2 professuuria (sähköinen viestintä ja mediajohtaminen). Näin toimittajakoulutuksen laskennallinen opettajamäärä nousisi 16:een ja ulkopuolelle jäisi 2 professoria, 1 lehtori, 3 yliassistenttia ja tuntiopetusta 1 opettajaa vastaava määrä eli yhteensä 7 'opetusvirkaa'. Joka tapauksessa Tampereen yliopiston opetusresursseista pääosa kohdistuu toimittajakoulutukseen, mutta sen rinnalla on myös viestinnän muille aloille kohdistuvia resursseja yhden keskikokoisen oppiaineen verran. Huomattakoon lisäksi, että tässä esitetty koskee vain tiedotusopin pääaineen osuutta tutkinnossa, josta noin puolet koostuu muiden laitosten tuottamista sivuaineista.

Tampereella toimittajakoulutuksen opetustiloina ovat harjoitustoimitus, paikallisradioasema ja tv-studio. Yliopiston omia harjoitusmedioita ovat viikkolehti Utain, aikakauslehti Katse, Radio

Moreeni ja Yliopisto-TV. Lisäksi opetusresurssiksi on laskettava kenttäharjoittelu, jota yliopisto rahoittaa työnantajien kautta harjoittelunohjaajille maksettavilla palkkioilla – summalla joka vastaa yhden lehtorin vuosittaista palkkaa (sivukuluineen).

Jyväskylän yliopisto

Journalistiikkaa on opettamassa 2 professoria, 2 lehtoria, (yli)assistentti (virkanimike on periaatteessa muutettu, mutta sitä on toistaiseksi käytetty pelkkänä assistenttina) ja tuntiopettajia noin yhden henkilötövuoden verran.

Jyväskylässä on harjoitustoimitus, mutta ei vakituista lehtijulkaisua. Nettitelevisiolla on Visio, jota voi hyödyntää opintojen osana.

Svenska social- och kommunalhögskolan

SSKH:n koulutusyksikössä työskentelee 2 professoria, noin 2 yliopistolehtoria (mediakielen opettajalla myös muita tehtäviä) ja yliopisto-opettaja. Lisäksi 4–5 kurssia opetetaan pääosin tuntiopettajavoimin. Henkilötövuosiksi on laskettu kaikkiaan 5 päätoimista opettajaa (2 professoria, 1 yliopistonlehtori, 1 yliopistonopettaja, 0,5 yliopistonlehtoria ja noin 0,5 henkilön edestä tuntiopettajatyötä).

SSKH:n harjoitustoimitus tuottaa kevätlukukaudella harjoituslehteä ja radio-ohjelmia. Harjoitustoimituksen toiminta voimistuu uusien tilojen käyttöönoton myötä keväällä 2010.

HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu

HAAGA-HELIAn toimittajakoulutusta antaa 10 päätoimista ja 5 sivutoimista opettajaa. Yksikössä ovat lisäksi viestinnän ja tietoasiantuntijuuden yliopettajat. Luennoitsijavierailijoita oli vuonna 2008 yhteensä 75. Kokonaisresurssimäärä on laskettu vuoden 2008 tietojen perusteella seuraavasti: lehtorit 9,5 htv (opettajilla 1 henkilötövuosi vastaa 1600:aa tuntia), sivutoimiset 1,5 htv, luennoitsijavieraat 0,27 htv sekä viestinnän ja tietoasiantuntijuuden yliopettajat 1 htv.

HAAGA-HELIAn opiskelijoiden käytössä on muun muassa uutishuone, toimitusluokka ja Tulevaisuuden toimisto -tila. Julkaisuväylänä on opiskelijakunnan H2-lehti ja toimittajakoulutuksen verkkolehti. Vierumäen yksikössä on tv- ja radiostudiot sekä editointimahdollisuudet.

Diakonia ammattikorkeakoulu

Diakin viestinnän koulutusohjelmassa on 1 yliopettaja ja yhteensä noin 7 lehtorityövuotta (6 kokopäiväistä vakituista lehtoria, yksi vakituinen 50-prosenttisesti koulutusohjelman käytössä ja yksi määräaikainen 60-prosenttinen lehtori, vierailevia luennoitsijoita ja tuntiopettajia).

Diakissa käytössä ovat radio- ja tv-studiot editointitiloineen. Mediana on Tutka-verkojulkaisu.

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Oamkin viestinnän koulutusohjelmassa on kaikkiaan 20 vakituista opettajaa, joista kolme yliopettajaa. Osa-aikaisia ja vierailijoita on vuodessa noin 50. Toimittajakoulutuksessa työpanosta on viiden henkilötyövuoden verran. Tähän lukuun ei ole laskettu opettajia, jotka opettavat yli suuntautumisvaihtoehtorajojen. Jos tämä opetus laskettaisiin mukaan, henkilötyövuosien määrä olisi noin kuusi.

Viestinnän koulutusohjelma työskentelee vuonna 2005 valmistuneissa ja sen tarpeisiin suunnitelluissa tiloissa. Käytössä ovat mm. tuotantotason tv- ja radiostudiot editointitiloineen, harjoitustoimitus ja äänitysstudio. Harjoitusmediana on verkkolehti Vienetti. Lisäksi projektiopinnoissa opiskelijat suunnittelevat vuosittain muun muassa verkkolehti- ja aikakauslehtikonsepteja sekä radioformaatteja, jotka pilotoidaan. Syksyllä 2009 toimivat mm. verkkolehti Kaiku ja nettiradio Radio Laika. Hankkeet ovat eri suuntautumisvaihtoehtojen opiskelijoita yhdistäviä moniammatillisia projekteja.

Tutkintojen koulutussisällöt

Journalistiikan tutkintojen sisällöt on jaoteltu seitsemään luokkaan, joiden määrä kussakin oppilaitoksessa esitetään opetussuunnitelman mukaisina opintopisteinä. Tiedot on koottu alla olevaan taulukkoon. Tampereen osalta siinä ovat myös erillisvalinnan journalistiikan linjan maisteriopinnot ja visuaalisen journalismin maisterilinja.

	TaY	JY	SSKH	DIAK	H-HEL	Oamk
Viestinnän teoria	35	37	39	30	29	48
Tutkielma	6	8	6	15	15	15
Käytännön toimitustyö	23	29	43	90	70	61
Työharjoittelu	6 44	6 40	6 61	30 125	30 108	30 96
Journalistinen kieli	15	5	12	5	8	5
Muut kieliopinnot	17	10	12	18	21	11
Sivuaineet tai vastaavat	78	85	62	52	67	70
Yhteensä	180	180	180	240	240	240

	Maisteri eril. vis.			Maisteri	Maisteri
Viestinnän teoria	50	38	50	15	35
Tutkielma	40	40	40	40	40
Käytännön toimitustyö	30	31	30	25	15
Työharjoittelu	0	6	0	0	0
Journalistinen kieli	0	5	0	0	0
Sivuaineet tai vastaavat	0	0	0	40	30

Opintojen jaottelu ei noudata oppilaitosten omia luokitteluja esimerkiksi perusopintoihin ja aineopintoihin. Jaottelu on yleinen ja vain suuntaa antava, sillä erityisesti teorian ja käytännön erottaminen toisistaan on ongelmallista. On selvää, että käytännön toimitustyön kursseilla käsitellään myös viestinnän teoriaa, mutta kurssien sisältökuvausten perusteella käytäntö on kuitenkin etusijalla. Taulukossa on lisäksi laskettu yhteen käytännön toimitustyö, työharjoittelu ja journalistiset kieliopinnot antamaan suuntaa käytännön osuudesta yleisemmällä tasolla.

Ammattikorkeakouluja vertailtaessa tulisi huomioda Oamkin muista ammattikorkeakouluista eroava laskentatapa: oppilaitoksen toimittamissa tiedoissa viestinnän teoriaksi laskettavia opintopisteitä on irrotettu 10–20 pistettä käytäntöpainotteisista kursseista, sillä teoria ja käytäntö eivät eriydy läheskään aina omiksi opintojaksoikseen. Tämä todennäköisesti selittää Oamkin poikkeavan teoria-käytäntö -suhteen muihin ammattikorkeakouluihin verrattuna.

Taulukon tiedot esitetään erillisissä liitteissä myös kuvioina, joissa tutkintojen rakenne on nähtävissä sekä opintopisteasteikolla että prosentuaalisesti.

Seuraavassa havaintoja kandidaatin tutkintoa koskevista koulutussisällöistä, sitten maisterin tutkintoja koskevat erityispiirteet.

Viestinnän teoria

Tähän luokkaan on sijoitettu journalistiikan ja viestinnän teoriaa koskevat opinnot. Niihin lukeutuvat esimerkiksi opinnot, joissa käsitellään keskeiset käsitteet, median rakenteet ja tuotantoprosessit, journalismin kritiikki sekä alan lainsäädäntö ja itsesääntely. Yliopistojen kandidaatin tutkinnoissa tämä teoriaosuus on perusopinnoissa. Ammattikorkeakouluilta löytyvät samansuuntaiset sisällöt, mutta ne on sijoitettu vaihtelevasti perusopintoihin ja ammattiopintoihin.

Yliopistotutkinnoissa toinen merkittävä osuus teoriaa on tutkimustyötä koskevissa kursseissa, joilla syvennyttään viestintätutkimuksen menetelmiin ja valmistaudutaan toteuttamaan itsenäisesti oma tieteellinen projekti, kandidaatin tutkielma. Ammattikorkeakoulujen tutkintoihin kuuluvaa opinnäytetyötä ei edellä vastaava määrä teoriaa.

Teorian osuus tutkinnosta on suurin yliopistoilla. Toisaalta ammattikorkeakoulut tarjoavat teoriaa myös valinnaisilla kursseilla: esimerkiksi Diakissa vaihtoehtoisissa ammattiopinnoissa on yhteisöjournalismin teoriaa ja mediaetiikkaa.

Tutkielma

Yliopistojen osalta tähän luokkaan on koottu kandidaatin tutkielmasta eli itsenäisestä pienimuotoisesta tutkimushankkeesta kertyvät opintopisteet. Työn valmistelua ja muiden töiden opponointia sisältävä proseminaari on laskettu erikseen teorian puolelle. Jyväskylä poikkeaa Tampereesta ja Helsingistä sikäli, että kandidaatin tutkielma on 8 opintopisteen arvoinen, kun muualla siitä saa 6 opintopistettä.

Ammattikorkeakoulujen osalta luokassa ovat opintopisteet opinnäytetyöstä, joka koostuu esimerkiksi mediatuotteesta tai kehittämishankkeesta ja siihen liittyvästä kirjallisesta raportista. Opinnäytteestä saa kaikissa kolmessa ammattikorkeakoulussa 15 opintopistettä.

Käytännön toimitustyö

Käytännön toimitustyön kursseilla käydään läpi journalistisia työprosesseja ja eri tiedotusvälineiden perusformaatteja niin, että opiskelijalla on perusvalmiudet toimitustyöskentelyyn. Kandidaatin tutkinnoissa lehti- radio- ja televisiotyötä koskevat käytännön kurssit ovat aineopinnoissa. Syventävät käytännön opinnot ovat siirtyneet tutkintouudistuksen myötä maisteriopintoihin. Poikkeuksen tekee SSKH, jonka aineopinnoista löytyy reportaasiin keskittynyt kurssi.

Käytännön toimitustyön osuus opinnoista opintopisteinä mitattuna on suurin ammattikorkeakouluilla. Lisäksi monet ammattikorkeakoulujen valinnaiset kurssit sisältävät käytäntöä, joten sen osuus nousee vieläkin suuremmaksi: Diakissa käytäntöä on helposti yli puolet tutkinnosta, etenkin jos mukaan lasketaan harjoittelu. Ammattikorkeakoulujen käytännön kursseilla paneudutaan enemmän tuotanto- ja välinetekniikoihin, mutta niistä löytyy myös journalistisia erikoistumisopintoja esimerkiksi talous- verkko- ja aikakauslehtijournalismista.

Työharjoittelu

Työharjoittelusta kaikissa yliopistoissa saa 6 opintopistettä, joka on vain muutama prosentti koko tutkinnon opintopistemäärästä. Ammattikorkeakouluissa pisteitä saa 30, mikä vastaa yli kymmenesosaa koko tutkinnosta.

Jyväskylän yliopistossa ja SSKH:ssa harjoittelun kesto on kolme kuukautta, Tampereen yliopistossa neljä. Kaikkien ammattikorkeakoulujen kurssikuvauksissa harjoittelun kestoa ei ole määritelty, Oamkissa se on kuitenkin 20 viikkoa eli noin 5 kuukautta.

Journalistinen kieli

Journalistisen kielen luokkaan kootuissa opinnoissa käsitellään esimerkiksi harjoitusten avulla

oikeinkirjoitusta ja lauseoppia lehtitekstin kannalta. Journalistista kieltä käsitellään myös esimerkiksi lehtityön kursseilla, mutta nämä kurssit ovat vain journalistiseen kielenhuoltoon keskittyviä.

Muut kieliopinnot

Tähän luokkaan on koottu tutkintoon kuuluvat kotimaisten ja vieraiden kielten opinnot. On tavallista, että kieliopintoja on räätälöity journalistien tarpeita vastaaviksi, tai yleisemmin media-alaa koskeviksi. Lisäksi esimerkiksi Tampereen yliopistossa ruotsin opintoja on räätälöity myös tiedekuntakohtaisesti.

Sivuaineet tai vastaavat

Tähän luokkaan on koottu kursseja, jotka ovat tutkinnoissa esimerkiksi sivuaineina tai eivät kuulu muihin luokkiin. Viimeiseksi mainittuja ovat esimerkiksi tiedekuntien yhteiset opinnot, suuntautumisvaihtojen yhteiset perusopinnot sekä tietokone- ja kirjastokurssit.

Yliopistoissa opiskelija voi opiskella useita oppiaineita sivuaineena ilman pääsykoetta tai erillistä lupaa myös yli tiedekuntarajojen. Pitkäksi sivuaineeksi kelpuutetaan esimerkiksi Jyväskylässä perusopinnot (25 op), Tampereella 35 opintopistettä. Ammattikorkeakouluissa tutkinto täydennetään oman kiinnostuksen mukaan kursseilla, jotka ovat luokittelultaan vaihtoehtoisia ammattiopintoja, vapaasti valittavia opintoja tai vaihtoehtoisia perusopintoja.

Yleisesti ottaen sivuaineet tekevät yliopistotutkinnosta yhä teoreettispainotteisemman, kun taas ammattikorkeakouluissa valinnaiset opinnot sisältävät paljon ammatillista ja teknistä erikoistumista. Yliopistopuolella sivuaineet korostuvat Jyväskylän journalistiikan tutkinnossa. HAAGA-HELIAssa on pakollisten opintojen puolella yhteiskuntaa, kansainvälisiä järjestöjä ja taloutta koskevia kursseja. Vastaavanlaisia kursseja ei löydy pakollisina minkään muun vertailussa olleen koulutusyksikön tutkinnosta.

Maisterin tutkinnot

Maisterin tutkinnoissa ainut yhdistävä tekijä on pro gradu -tutkielma, josta saa 40 opintopistettä. Muilta osin tutkintojen sisällöt vaihtelevat oppilaitoksittain ja linjoittain.

Maisterin tutkinnoissa teoria on syventävää tutkimustaitojen opiskelua, joukkoviestintätutkimuksen teoriaa ja pro gradu -työhön valmentavaa seminaarityöskentelyä. Tampereella ja Helsingissä viestinnän teoriaa on kandidaatista jatkavien maisterin tutkinnossa 35–50 opintopistettä, mutta Jyväskylässä vain 15.

Tampereella kandidaatin tutkinnosta jatkavan maisterin opinnoista puuttuvat sivuaineet kokonaan. Tutkintoon kuuluu jossain määrin valinnaisia opintoja ja projektiopintoja, mutta niistä ensimmäinen painottuu selkeästi käytäntöön, jälkimmäinen teoriaan. Helsingissä ja Jyväskylässä tutkinnossa ovat omana kohtanaan muut opinnot. Esimerkiksi Jyväskylässä ne voivat olla sivuaineita tai pääaineen minimimäärän yli meneviä opintoja.

Tampereen yliopiston visuaalisen journalismin maisteriohjelman tutkinto on rakenteeltaan samanlainen kandidaatista jatkavien tutkinnon kanssa. Erillisvalinnassa suoraan maisterinopintoihin otettujen tutkinto on erilainen pääsääntöisesti niin, että teoria tekee tilaa tutkinnossa olevalle harjoittelulle ja journalistisen kielen opinnoille. Harjoittelua vastaavaa työskentelyä voi tosin sisältyä myös visuaalisen maisteriohjelman tutkinnon erikoistumisopintoihin.

Päätelmät

Kuudelta oppilaitokselta kootut perustiedot kertovat, että kolmen yliopiston vakiintuneet toimittajakoulutusväylät ottavat vuodessa yhteensä 107 uutta opiskelijaa, ja kolme ammattikorkeakoulua ottavat lähes yhtä monta, 102. Myös opettajaresurssit ovat määrällisesti miltei samat yliopisto- ja amk-puolella. Yliopistoväylistä korostuu Tampere, jonka sisäänotto ja opetusresurssit ovat yli puolet yliopistojen kokonaismääristä. Vastaavalla tavalla ammattikorkeakouluväylistä nousee esille HAAGA-HELIA.

Selvityksessä kuvatut tutkintojen rakenteet ovat vain suuntaa antavia, sillä käytännön toimitustyön ja viestinnän teorian erottaminen toisistaan on ongelmallista. Esimerkiksi Oamk ilmoitti tätä selvitystä varten omat tietonsa niin, että 10-20 opintopistettä teoriaa oli irrotettu muutoin käytäntöön painottuvista kursseista. Ei liene kuitenkaan yllätys, että ammattikorkeakoulujen rakenteissa ja niihin sisältyvissä kursseissa korostuu käytäntö ja välineosaaminen.

Tutkinnoista nouseekin käytännön ja teorian suhteen sijaan muita hedelmällisempiä havaintoja, joita pitää katsoa aikaisemman tutkimuksen avulla.

Journalismin koulutusväyliä selvitettiin vuonna 2002 niin ikään toimittajakoulutuksen neuvottelukunnan aloitteesta. Tuolloin raportissa oli mukana vakiintuneiden toimittajakoulutusväylien ohella myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen muut viestintä- ja mediakoulutusväylät. Lisäksi alan koulutustilannetta kartoitettiin Viestintäalan ammattikuvat ja koulutustarpeet -hankkeessa, jonka loppuraportti julkaistiin vuonna 2006.

Aikaisempien selvitysten johtopäätöksissä korostuu alan ylikoulutus. Ammattikorkeakoulujen koulutusväyliä ehdotettiin vähennettäväksi ja resurssien painopisteitä muutettavaksi määrästä laatuun sekä täydennys- ja erikoistumiskoulutukseen. Samalla haluttiin selkiyttää oppilaitosten työnjakoa ja selvittää, miten media-alan koulutus olisi hyödynnettävissä muualla kuin perinteisen joukkoviestinnän työpaikoissa.

Tämän selvityksen perusteella ammattikorkeakoulujen puolella korostuu jo koulutusohjelmien esittelyistä lähtien monimediallisuus ja median muuttuvaan toimintaympäristöön varautuminen. Lisäksi Oamkin ja HAAGA-HELIAN pienyrityksyyteen ja oman työn markkinointiin valmentavat kurssit tuovat tutkintoihin sellaista sisältöä, jota yliopistopuolelta ei löydy kurssinimikkeistä, joskin sitä on kurssien sisällöissä.

Nämä ovat juuri niitä sisältöjä, jotka tukevat suuntautumista muuallekin kuin perinteisen joukkoviestinnän työpaikkoihin ja soveltuvat tämän päivän viestintäammattilaisen kirjajaan kenttään. Diakin erityispiirteenä on puolestaan eettisyys ja yhteisöviestintä. Täydennys- ja erikoiskoulutustavoitteeseen ei sen sijaan sovi se, että HAAGA-HELIAN aikuisille tarkoitettut amk-tutkinnot ovat sisällöltään identtisiä nuorille tarkoitettujen tutkintojen kanssa.

Yliopistot nostavat tutkinnoissaan esille journalismin ja tutkimuksen toisiaan tukevan vaikutuksen sekä sivistyksen. Teoria valmentaa opiskelijoita siihen, mitä on journalistiikka ja hyvä journalismi historiallisessakin perspektiivissä. Valtaosa kandidaateista jatkaa maisterin tutkintoon, johon sisältyvät opinnot ovat keskeinen osa ammatillisia valmiuksia. Käytännön työn määrää onkin tarkoituksenmukaisinta tarkastella alemman ja ylemmän tutkinnon kokonaisuudessa.

Sivuaineiden ja valinnaisten aineiden vaikutus yksittäisiin tutkintoihin on tietenkin suuri. Ammattikorkeakouluissa korostuu jälleen välineellisyys, kun taas yliopistoissa sivuaineet lisäävät entisestään teoreettisuutta. Sivuaaineiden määrä on suuri etenkin Jyväskylän journalistiikan kandidaatin ja maisterin tutkinnoissa.

Entä miten hyvin koulutus vastaa työnantajien tarpeita? Suomen Lehdistön selvityksessä toimittajakoulutuksesta ja aikaisemmin Sanoman toimittajakoulun paluun yhteydessä on noussut esiin yleissivistys, jonka tasoa on pidetty huonona. Asiasta käydyssä keskustelussa on samalla pohdittu sitä, miten voidaan opettaa "uutisnää", oma-aloitteisuutta ja tervettä kriittisyyttä.

Joidenkin näkemysten mukaan tällaiset taidot pääsevät kunnolla kehittymään vasta varsinaisessa uutistyössä, mutta koulutuksen roolia ei ole syytä unohtaa. Yhtenä vaihtoehtona toimittajakoulutuksen neuvottelukunnassa on esitetty oppilaitosrajat ylittävää projektiluontoista

koulutusta, jossa käytäisiin läpi yhteiskunnan keskeisiä instituutioita ja toimijoita taustoittavan kirjallisuuden kanssa. Ajatuksena olisi samantyyppinen koulutus kuin Sanoman toimittajakoulussa.

Suomen Lehdistön selvityksessä amk-opiskelijat katsovat koulutuksen vastaavan hyvin työelämän tarpeisiin, kun taas yliopisto-opiskelijat ovat kriittisempiä. Toisaalta voi sanoa, että yliopisto-opiskelijoiden suhtautuminen itsessään on osoitus kriittisyyteen kannustavan opetuksen onnistumisesta.

Tämän selvityksen tekeminen sinänsä on herättänyt ajatuksia toimittajakoulutuksen erittelyn pulmakohdista. Tiedot koulutusyksiköistä toimittivat neuvottelukuntaan kuuluvien oppilaitosten edustajat ja niitä pyydettiin lisäksi täydentämään sähköpostitse. Neuvottelukunnan kokouksessa esitellyn selvityksen ensimmäisen version tietoja pidettiin kuitenkin epätarkkoina ja herkkäluonteisina, minkä vuoksi oppilaitoksia pyydettiin esittämään korjausehdotuksia runsaan kahden viikon kuluessa. Tarkennuksia tähän lopulliseen selvitykseen tuli lopulta yllättävän vähän.

Koulutusyksiköillä tulisi olla ainakin selkeät perustiedot omasta koulutuksestaan ja siihen käytettävistä resursseista. Yhteisten mittareiden käyttö toisi tuleviin koulutusväylien vertailuihin jatkumoa, ja auttaisi myös selvittämään esimerkiksi uusien rahoitusmallien vaikutuksia sekä niiden suhdetta koulutukseen. Lisäksi näiden tietojen yhdistäminen työnantajien selvityksiin kertoisi vieläkin paremmin, missä journalistikoulutuksessa mennään ja mihin ollaan menossa.

Mitä tulee tutkintojen rakenteiden vertailuun, tämä selvitys on vain pintaraapaisu keskustelun pohjaksi. Oppilaitoksien pitäisi kuitenkin saada aikaan vertailukelpoista tietoa omista tutkinnoistaan. Jos tietoa ei ole saatavilla, miten se vaikuttaa oppilaitosten kykyyn kehittää keskinäistä työnjakoa toimittajakoulutuksen neuvottelukunnan johtosäännön mukaisesti?